

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2013. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду. Для отримання додаткової інформації див. повне посилання на авторське право в кінці цього документу.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ВЕЛИКА ПАЛАТА

СПРАВА «VOULOIS ПРОТИ ЛЮКСЕМБУРГУ»

(Заява № 37575/04)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

3 квітня 2012 року

Це рішення є остаточним, але воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Boulois проти Люксембургу»,
Європейський суд з прав людини, засідаючи Великою палатою, до складу якої увійшли:
Ніколас Братца (Nicolas Bratza), *Голова*,
Жан-Поль Коста (Jean-Paul Costa),
Франсуаза Тюлькенс (Françoise Tulkens),
Жозеп Касадеваль (Josep Casadevall),
Ніна Вайіч (Nina Vajić),
Бошт'ян М. Зупанчіч (Boštjan M. Zupančič),
Елізабет Фура (Elisabet Fura),
Егберт Майєр (Egbert Myjer),
Ян Шикута (Ján Šikuta),
Інета Зіємеле (Ineta Ziemele),
Марк Віллігер (Mark Villiger),
Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Пяіві Хірвель (Päivi Hirvelä),
Георг Ніколау (George Nicolaou),
Леді Б'янку (Ledi Bianku),
Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska),
Вінсент Е. де Гаєтано (Vincent A. de Gaetano), *судді*,
та Венсан Берже (Vincent Berger), *Юрисконсульт*,
Після наради за зачиненими дверима 31 серпня 2011 року та 22 лютого 2012 року,
Постановляє таке рішення, ухвалене в останній із зазначених днів:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за заявою (№ 37575/04) проти Великого Герцогства Люксембург, яку 15 жовтня 2004 року подав до Суду згідно зі статтею 34 Конвенції про захист прав людини та основних свобод («Конвенція») громадянин Франції пан Томас Булуа (Thomas Boulois; «заявник»).
2. Заявника представляв пан О. Ланг (O. Lang), юрист, що практикує в Люксембурзі. Уряд Люксембургу («уряд») представляв його адвокат, пан Н. Декер (N. Decker), юрист, що практикує в Люксембурзі.
3. Заявник, зокрема, стверджував, що його було позбавлено права на справедливий судовий розгляд та права на доступ до суду у зв'язку з рішеннями, якими йому було відмовлено в наданні тюремної відпустки.
4. Заяву було передано до Першої Секції Суду (правило 52 § 1 Регламенту Суду). Дін Шпільман, суддя, обраний від Люксембургу, заявив самовідвід (стаття 28), а держава-відповідач не скористалася своїм правом на призначення йому заміни. Відповідно, Палата цієї Секції призначила Франсуазу Тюлькенс, суддю, обрану від Бельгії, в якості його заміни (стаття 26 § 4 Конвенції та правило 29 §§ 1 та 2). 7 грудня 2006 року Палата цієї ж Секції, до складу якої увійшли: Хрістос Розакіс (Christos Rozakis), Голова, Лукіс Лукаїдес (Loukis Loucaides), Франсуаза Тюлькенс, Ніна Вайіч, Елізабет Штайнер (Elisabeth Steiner), Ханлар Гаджієв (Khanlar Hajiyev) та Сверре Ерік Йебенс (Sverre Erik Jebens Jebens), судді, а також Сорен Нільсен (Søren Nielsen), Секретар Секції, вирішила довести заяву до відома уряду.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «VOULOIS ПРОТИ ЛЮКСЕМБУРГУ»

5. Уряд Франції, отримавши повідомлення від 12 грудня 2006 року, що він може подати письмові зауваження відповідно до статті 36 § 1 Конвенції та правила 44, зазначив 27 березня 2007 року, що він не має наміру скористатися своїм правом у цьому зв'язку.

6. 2 вересня 2008 року Суд вирішив відкласти розгляд справи до отримання результатів розгляду справи «*Enea проти Італії*» (№ 74912/01), яка перебувала в той час на розгляді Великої палати.

7. 14 грудня 2010 року після того, як у складах Секцій відбулися зміни, Палата Другої Секції, до складу якої увійшли: Іренеу Кабрал Баррето (Ireneu Cabral Barreto), Голова, Франсуаза Тюлькенс, Дануте Йочієне (Danutė Jočienė), Драголюб Поповіч (Dragoljub Popović), Андраш Шайо (András Sajó), Ішил Каракас (İşıl Karakaş) та Гвідо Раймонді (Guido Raimondi), судді, а також Стенлі Найсміт (Stanley Naismith), Секретар Секції, більшістю голосів визнала заяву прийнятною. Чотирма голосами проти трьох вона постановила, що мало місце порушення статті 6 Конвенції.

8. 4 березня 2011 року уряд подав клопотання про передачу справи на розгляд до Великої палати згідно зі статтею 43 Конвенції та правилом 73. 11 квітня 2011 року колегія Великої палати задовольнила це клопотання.

9. Склад Великої палати було визначено відповідно до положень статті 26 §§ 4 та 5 Конвенції та правила 24. Під час заключного обговорення справи суддя Жан-Поль Коста продовжував брати участь у розгляді справи після того, як термін його повноважень закінчився, згідно зі статтею 23 § 3 Конвенції та правилом 24 § 4.

10. Заявник та уряд подали меморандуми.

11. 31 серпня 2011 року в Палаці прав людини в Страсбурзі відбулося відкрите слухання (правило 59 § 3).

У Суді були присутні:

(a) *від уряду*

Пан Н. Декер, юрист,

Адвокат,

Пані А. Феррейра Да Сільва (A. Ferreira Da Silva), юрист,

Пан Дж. Валлендорф (J. Wallendorf), суддя, апеляційний суд,

Радники;

(b) *від заявника*

Пан О. Ланг, юрист,

Адвокат,

Пан Р. Шонс (R. Schons), юрист,

Радник,

Пан Т. Булуа,

Заявник.

Суд заслухав виступи пана Ланга та пана Декера.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

12. На день подачі заяви заявник, який народився в 1972 році, відбував покарання у в'язниці м. Шрассіг (Schrassig), Люксембург. Наразі він проживає в м. Пеппанж (Pepange), Люксембург.

13. 15 грудня 1998 року його було взято під варту.

14. У своєму рішенні від 22 жовтня 2001 року палата по кримінальним справам апеляційного суду засудила його до позбавлення волі строком на п'ятнадцять років, з яких на три роки умовно, за скоєні ним 10 грудня 1998 року напад, поєднаний із нанесенням тілесних ушкоджень, зґвалтування та незаконне позбавленні свободи, що супроводжувалося катуванням.

15. Заявник надіслав до Суду копії кількох судових рішень, винесених у період з 14 червня 2001 року по 13 квітня 2005 року, які стосувалися питань його права на відвідування своїх трьох неповнолітніх дітей після розлучення, яке мало місце 19 жовтня 2000 року.

16. Перебуваючи у в'язниці, заявник подавав клопотання про умовно-дострокове звільнення, про переведення до в'язниці Живенішу (Givenich) напіввідкритого типу та про надання йому тимчасової тюремної відпустки. Клопотання про надання тюремної відпустки є предметом розгляду даної справи.

А. Перше клопотання про надання тюремної відпустки

17. Заявник стверджував, що він подав генеральному прокурору клопотання про надання тюремної відпустки в жовтні 2003 року.

18. На прохання психолога зі служби консультацій, 16 жовтня 2003 року заявник пояснив, що він клопотав про надання тюремної відпустки строком на один день і не мав заперечень, якщо його буде супроводжувати конвой під час відпустки. Він зазначив, що необхідність у відпустці було обумовлена владнанням певних адміністративних формальностей, які він перерахував наступним чином:

- «(i) сходити до фотографа або скористатися фотографічною будкою для виготовлення фотографій на паспорт;
- (ii) сходити в Міністерство транспорту для поновлення моїх водійських прав (медичне свідоцтво вже отримав);
- (iii) сходити в посольство для поновлення моєї консульської облікової картки;
- (iv) сходити до pana Б. в поліцейському відділку Люксембургу, слідчий відділ, щоб забрати конверт з документами, які потребує колишній клієнт;
- (v) сходити на зустріч з керівником банку Б. в Еш-сюр-Альзетт (Esch/Alzette);
- (vi) сходити в податкове бюро в Еш-сюр-Альзетт;
- (vii) зустрітися з друзями в ресторані поблизу Еш-сюр-Альзетт;
- (viii) сходити в мою квартиру в Діфферданджі (Differdange), щоб забрати решту документів для того ж самого клієнта;
- (ix) зробити виміри деяких предметів, які я міг би зробити в майстерні [в'язниці];
- (x) сходити в ратушу Діфферданджа на особисту зустріч з мером;
- (xi) сходити додому до пані С. в Люксембурзі, щоб зустрітися з її чоловіком;
- (xii) сходити в офіс мого адвоката, щоб передати йому бракуючі документи для мого колишнього клієнта;
- (xiii) якщо це можливо, сходити в книгарню поруч з будинком С.».

У своїй відповіді заявник зазначив наступне:

«...На жаль, виплата збитків в цивільному порядку ще далека від завершення, оскільки в мене не було достатньо коштів навіть для того, щоб здійснити першу виплату. На даний момент я все ще погашаю свої кредити та виплачую інші борги перед різними органами влади відповідно до угод, укладених з юридичними відділами для уникнення нескінченної серії конфіскації мого майна...».

19. 29 жовтня 2003 року психолог видала свідоцтво, яке підтверджувало, що 19 травня 1999 року заявник розпочав курс психотерапії, який було припинено 30 вересня 2002 року з незалежних від нього причин. Вона підкреслила, що заявник дуже хотів зрозуміти, що змусило його скоїти злочин, і зробити все можливе, щоб уникнути рецидиву. 25 листопада 2003 року другий психолог, який підтвердив, що він регулярно консультував заявника з початку 2003 року, погодився із записами, зробленими у свідоцтві від 29 жовтня 2003 року.

20. 5 листопада 2003 року представник Генеральної прокуратури направив меморандум керівникові в'язниці, зазначаючи, зокрема, наступне:

«...будь ласка, повідомте ув'язненого Томаса Булуа,

що рішенням Тюремної ради...

у клопотанні про надання тюремної відпустки було відмовлено у зв'язку з ризиком депортації (до Міністерства юстиції було подано заяву від 25 червня 2003 року, але рішення поки що не було прийнято). Існує також ризик того, що ув'язнений може втекти, враховуючи, що він не розуміє, чому він скоїв злочин. Перш, ніж отримати будь-який привілей, він повинен почати виплачувати компенсацію цивільній стороні».

В. Друге клопотання про надання тюремної відпустки

21. 17 січня 2004 року заявник повторно подав клопотання, надаючи те ж саме обґрунтування клопотання та ту ж саму програму односторонньої тюремної відпустки. 27 січня 2004 року його адвокат підтримав клопотання та додав, серед іншого, наступне:

«...Надання [заявникові] односторонньої тюремної відпустки, протягом якої він зміг би владнати свої справи з тим, щоб мати змогу жити самостійним життям після відбування покарання, не тільки допомогло [б] реабілітації [заявника] та його реінтеграції в суспільство, але також надало [б] йому можливість якнайшвидше розпочати виплату компенсації за шкоду цивільній стороні...».

22. 17 березня 2004 року представник генерального прокурора надіслав меморандум керівникові в'язниці наступного змісту:

«...будь ласка, повідомте ув'язненого Томаса Булуа,

що Тюремна рада своїм рішенням

залишила рішення від 5 листопада 2003 року про відмову у наданні тюремної відпустки в силі».

С. Заява до адміністративних судів, подана після відхилення двох клопотань про надання тюремної відпустки

23. 25 травня 2004 року заявник подав заяву до адміністративного суду (*tribunal administratif*) про судовий перегляд рішень Тюремної ради від 5 листопада 2003 року та 17 березня 2004 року.

24. На слуханні від 6 грудня 2004 року адміністративний суд за власною ініціативою порушив питання про те, чи мав він юрисдикцію розглядати заяву про судовий перегляд. Уряд, який не висував заперечень щодо можливої відсутності юрисдикції, залишив це питання на розсуд суду. Заявник клопотав, щоб суд визнав свою юрисдикцію.

25. 23 грудня 2004 року адміністративний суд встановив, що він не має юрисдикції розглядати заяву про судовий перегляд з наступних міркувань:

«...Слід провести різницю між адміністративними заходами, пов'язаними з поведінкою з ув'язненими особами у в'язницях (наприклад, рішення помістити їх у більш безпечний корпус в'язниці, і, особливо, застосування суворого режиму тюремної ізоляції – див. постанову адміністративного суду

РІШЕННЯ У СПРАВІ «BOULOIS ПРОТИ ЛЮКСЕМБУРГУ»

№ 14568 від 10 липня 2002 року), які є адміністративними рішеннями, що приймаються в контексті функціонування пенітенціарної служби, та рішеннями, які можуть змінити природу або межі вироку, винесеного судами загальної юрисдикції, які слід розглядати радше як судові, аніж адміністративні рішення.

У даній справі слід зазначити, що надання привілею в якості тюремної відпустки або відмова в її наданні становить захід, який змінює «межі» вироку, винесеного проти заявника судом загальної юрисдикції.

Таким чином, два дані рішення є по суті судовими.

Відповідно, враховуючи їхню природу, встановлену вище, оскаржувані рішення не можуть бути предметом заяви до адміністративних судів...».

26. 14 квітня 2005 року Вищий адміністративний суд (*cour administrative*) залишив у силі цю постанову, зазначивши наступне:

«[Заявник] стверджував, що суд помилився в тому, що він не має юрисдикції для розгляду заяви, стверджуючи, що: не існувало ніякого іншого засобу правового захисту проти такої відмови, в результаті чого стаття 2(1) Закону «Про організацію адміністративних судів» від 7 листопада 1996 року повинна застосовуватись; оскаржувані рішення не змінили меж вироку; суд відмовив йому в правосудді в порушення статті [6 § 1 Конвенції], позбавивши його права на справедливий розгляд справи.

...Справа [заявника] стосується клопотання про надання тюремної відпустки, іншими словами, рішення, яке змінює умови виконання вироку, винесеного судами загальної юрисдикції, і яке, таким чином, може кваліфікуватись як судове, а не адміністративне рішення.

Використаний судом вираз «*межі винесеного вироку*» слід розуміти в даній справі не як тривалість покарання, а як спосіб його виконання в широкому сенсі.

Тому адміністративний суд правильно відхилив свою юрисдикцію для розгляду заяви.

Висновок адміністративних судів про те, що вони не мають юрисдикції, не можна вважати заявою про їхнє небажання розглядати справу; тому твердження про відмову в правосудді слід відхилити як необґрунтоване.

Стаття [6 § 1 Конвенції] не застосовується до органу, який не має права розглядати справу по суті...».

D. Подальші клопотання про надання тюремної відпустки, які подав заявник та які були відхилені Тюремною радою

27. 11 серпня 2004 року заявник подав третє клопотання про надання тюремної відпустки, зазначаючи, зокрема, наступне:

«...Я успішно пройшов кілька курсів, організованих СЕР-L [Палатою працівників], і хотів би продовжити їх проходити з метою отримання відповідних дипломів.

Відповідні дипломи стосуються бухгалтерського обліку та користування комп'ютером. Я успішно пройшов попередні курси, але для того, щоб досягнути мети, мені зараз вкрай важливо пройти курси осінньої сесії в самій СЕР-L».

28. У рішенні від 21 вересня 2004 року клопотання було відхилено на тій підставі, що заявник міг пройти курси у в'язниці, і що дотепер він ще не доклав істотних зусиль для виплати компенсації жертві. Рішення також посилялося на мотивувальну частину рішення від 5 листопада 2003 року.

29. 14 жовтня 2004 року заявник подав четверте клопотання про надання тюремної відпустки - яке він спочатку надіслав до Великої палати, - яким він хотів отримати дозвіл на те, щоб провести один день з дітьми на свято Святого Миколая.

30. У рішенні від 14 грудня 2004 року клопотання було відхилено на тій підставі, що права заявника на відвідування своїх дітей ще не було чітко встановлено.

31. У п'ятому клопотанні, поданому 24 лютого 2005 року, заявник зазначив, серед іншого, що він не міг зрозуміти, чому, з огляду на його потребу в реінтеграції в суспільство, йому відмовили в дозволі пройти остаточні курси, необхідні для отримання дипломів в області бухгалтерського обліку та обчислювальної техніки. Він додав, що його клопотання про надання тюремної відпустки обумовлювалось необхідністю в поновленні документів, що посвідчують його особу, та водійських прав, а також в необхідності знайти рішення щодо погашення ним боргів перед різними установами та цивільною стороною.

32. 23 березня 2005 року його клопотання було відхилено у зв'язку з ненаданням обґрунтування.

33. 12 липня 2005 року було відхилено шосте клопотання про надання тюремної відпустки на тій підставі, що існував ризик того, що заявник не повернеться до в'язниці.

34. 4 травня 2006 року було відхилено сьоме клопотання про надання тюремної відпустки на тій підставі, що заявник не докладав жодних зусиль, зокрема стосовно виплати компенсації цивільній стороні, та відмовлявся дотримуватись режиму, застосованого до нього.

Е. Подальші події до моменту звільнення заявника із в'язниці

35. Після відхилення клопотання від 4 травня 2006 року заявник п'ять разів звертався до Генеральної прокуратури - в період з 10 травня по 29 жовтня 2006 року. Він звертався за допомогою у встановленні графіку здійснення виплат, який би відповідав його обставинам, а також вимогам цивільної сторони, та вимагав пояснення застосованого до нього режиму з метою його реінтеграції в суспільство, для того, щоб він зміг його виконати. 6 листопада 2006 року представник генерального прокурора написав заявникові листа, повідомляючи його, що за існуючого положення справ він не мав наміру відповідати на його різні листи, які, на його думку, не вимагали ніякої відповіді.

36. 20 листопада 2006 року генеральний прокурор підтвердив отримання клопотання від заявника про зустріч і сказав, що він зустрінеється з ним під час одного зі своїх майбутніх візитів до в'язниці. За словами заявника, така зустріч так і не відбулася.

37. 31 жовтня 2008 року Тюремна рада надала заявникові односторонню тюремну відпустку, за умови, що його забере з в'язниці, а потім привезе назад, його нова дівчина, в домі якої він повинен був провести той день.

38. З 12 грудня 2008 року по 19 червня 2009 року заявник отримав п'ять дозволів на тюремну відпустку тривалістю по два дні поспіль, які він повинен був провести зі своєю дівчиною.

39. 20 березня 2009 року заявника було переведено до в'язниці Живенішу напіввідкритого типу. Того ж дня окремим рішенням йому була надана десятиденна тюремна відпустка для того, щоб він шукав роботу та владнав різні адміністративні формальності; також було вирішено застосувати до нього напівтюремний режим, щойно він знайде роботу.

40. 24 червня 2009 року заявник підписав професійний реабілітаційний контракт на роботу в якості кухаря.

41. 25 вересня 2009 року було задоволено його клопотання про умовно-дострокове звільнення.

42. Трьома рішеннями (прийнятими 25 вересня, 11 грудня 2009 року та 26 лютого 2010 року) було відхилено прохання заявника про відстрочку у відбуванні покарання, яке мало закінчитись 12 жовтня 2010 року.

43. 10 лютого 2010 року заявник розпочав свій бізнес в якості фізичної особи-підприємця.

44. 15 липня 2010 року заявник отримав відстрочку у виконанні покарання. За його словами, в цей день він остаточно залишив в'язницю Живенішу.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРАКТИКА

A. Законодавство про виконання вироків, пов'язаних із позбавленням волі

45. Стаття 1 Закону «Про деякі способи виконання вироків, пов'язаних із позбавленням волі» від 26 липня 1986 року («Закон 1986 року») містить перелік різних способів виконання вироків, пов'язаних із позбавленням волі:

«Вирок, пов'язаний із позбавленням волі, може виконуватись наступним чином: відбування покарання частинами, режим напіввідкритого типу, тюремна відпустка, відстрочка у виконанні вироку, дострокове звільнення».

1. Визначення тюремної відпустки

46. Стаття 6 Закону 1986 року визначає тюремну відпустку наступним чином:

«Тюремна відпустка полягає у наданні дозволу залишити в'язницю або на частину одного дня, або строком до 24 годин. Її тривалість зараховується до загального строку ув'язнення».

2. Право на тюремну відпустку

47. Стаття 7 Закону 1986 року передбачає наступне стосовно мети тюремної відпустки:

«Цей привілей може надаватись ув'язненим, які проживають у країні або зареєстровані в ній, або за сімейними обставинами, або для підготовки до їхньої реабілітації та реінтеграції в професійне життя, або на експериментальній основі з метою їхнього умовно-дострокового звільнення».

48. Стаття 8 Закону 1986 року передбачає, що цей захід може застосовуватися щодо ув'язнених, які скоїли злочин вперше, та після відбуття ними третини вироку.

49. Стаття 13 Закону 1986 року передбачає наступне:

«При застосування заходів, передбачених цим Законом, слід брати до уваги особу ув'язненого, його прогрес у відбуванні покарання та ризик рецидиву».

Згідно з коментарями до цього положення, які супроводжували відповідний законопроект під час його подання, застосування заходів, що стосуються способів виконання покарання, «в жодному разі не є автоматичним і в кінцевому рахунку залишається на розсуді пенітенціарного органу, який на свій розсуд вирішує це питання на підставі інформації, яку він отримав про ув'язненого».

50. Відповідно до положень Великогерцогського наказу від 19 січня 1989 року, який встановлює, зокрема, детальні заходи з надання тюремної відпустки, така відпустка може надаватись на прохання самого ув'язненого або його представника (стаття 4); клопотання повинне подаватись в письмовій формі, якщо тільки ув'язнений не може або не вміє писати. Проміжок часу між періодами відпустки повинен складати щонайменше один місяць, за винятком особливих обставин (стаття 5). Якщо клопотання про надання тюремної відпустки було відхилено, нове клопотання можна подавати не раніше ніж за два місяці, якщо тільки не матимуть місце нові обставини (стаття 6).

3. Процедура, застосовна до клопотань про надання тюремної відпустки

51. Стаття 12 Закону 1986 року передбачає наступне:

РІШЕННЯ У СПРАВІ «BOULOIS ПРОТИ ЛЮКСЕМБУРГУ»

«У разі позбавленням волі строком більш ніж на два роки, ... заходи, передбачені цим Законом, ... приймаються генеральним прокурором або його представником згідно з рішенням, яке приймається більшістю ради, до складу якої, окрім генерального прокурора або його представника, входять також суддя та прокурор...

Рада скликається генеральним прокурором або його представником та очолюється суддею.

За винятком генерального прокурора або його представника, дійсні члени та їхні заступники призначаються міністерським наказом строком на три роки з правом на перепризначення».

4. Рекомендація № 30 Омбудсмена Великого Герцогства Люксембург «Про зміни в розподілі влади стосовно виконання вироків, пов'язаних із позбавленням волі, та подальші заходи»

52. У рекомендації № 30, викладеній у доповіді омбудсмена про свою річну діяльність в період з 1 жовтня 2007 року по 30 вересня 2008 року, омбудсмен висловив думку, що система виконання покарань в Люксембурзі потребує кардинальних змін, та висловив аргумент про створення інституту пенітенціарного судді. Останній виноситиме рішення, які можна буде оскаржити в апеляційному порядку, по клопотанням про надання тюремних відпусток після розгляду справи у змагальному процесі.

53. У своїй доповіді про річну діяльність у період з 1 жовтня 2009 року по 30 вересня 2010 року омбудсмен відзначив той факт, що міністр юстиції в опублікованій в щоденній газеті Люксембургу статті висловив думку на користь того, щоб передати судовому органу деякі повноваження, які наразі здійснюються представником генерального прокурора, відповідального за виконання вироків, або Тюремною радою. 22 грудня 2011 року міністр юстиції представив в загальних рисах заплановану реформу пенітенціарної системи, включаючи законопроект, схвалений урядом на засіданні Кабінету міністрів 16 грудня 2011 року, про реформування системи виконання покарань шляхом встановлення, зокрема, пенітенціарного суду. Тепер законопроект має пройти різні етапи законодавчої процедури.

В. Практика тюремних відпусток: статистика, надана урядом

54. У Люксембурзі є дві в'язниці, в яких відбуває покарання близько 700 чоловік. Більшість ув'язнених перебувають у в'язниці Люксембургу, яка є установою закритого типу. Існує також в'язниця напіввідкритого типу (в'язниця Живенішу), в якій головним чином знаходяться особи, строки ув'язнення яких наближаються до кінця, або особи, які відбувають короткі строки ув'язнення. Більшість залишає в'язницю кожного дня і йде на роботу.

55. Уряд зазначив, що необхідно розрізняти клопотання про надання тюремної відпустки, подані ув'язненими в в'язниці Люксембургу, та ті, які були подані ув'язненими в в'язниці Живенішу.

1. Клопотання про надання тюремної відпустки, подані ув'язненими в в'язниці Люксембургу

56. У 2009 році було задоволено 146 клопотань про надання тюремної відпустки, відхилено - 169 клопотань; в 2010 році ці цифри становили 114 та 128, відповідно.

57. Уряд зазначив, що багато клопотань про надання тюремної відпустки були приречені на відхилення, оскільки вони подавались до закінчення встановленого законом строку. Іншими словами, відповідні ув'язнені ще не відбули третини строку покарання (якщо справа стосується правопорушника, який скоїв злочин уперше) або половини

РІШЕННЯ У СПРАВІ «BOULOIS ПРОТИ ЛЮКСЕМБУРГУ»

строку покарання (якщо справа стосується рецидивіста), або якщо клопотання було подане менш ніж за два місяці після отримання повідомлення про відхилення попереднього клопотання.

2. Клопотання про надання тюремної відпустки, подані у в'язниці Живенішу напіввідкритого типу

58. У 2009 році було задоволено 376 клопотань про надання тюремної відпустки, відхилено - 192 клопотання; в 2010 році ці цифри становили 409 та 191, відповідно.

III. ВІДПОВІДНЕ МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

A. Рекомендація № R (82) 16 Комітету Міністрів державам-учасницям «Про надання тюремних відпусток» (ухвалена 24 вересня 1982 року)

59. Рекомендація зазначає, серед іншого, наступне:

«Комітет Міністрів згідно з положеннями статті 15.b Статуту Ради Європи,

...

Розуміючи, що тюремна відпустка є одним із засобів сприяння соціальній реінтеграції ув'язнених;

Беручи до уваги досвід у цій сфері,

Рекомендує урядам держав-учасниць:

1. надавати тюремні відпустки на максимально можливих підставах, зокрема, медичних, освітніх, професійних, сімейних та інших соціальних підставах;

2. при наданні відпустки брати до уваги:

- природу та тяжкість скоєного злочину, тривалість строку ув'язнення та вже відбутого строку,

- особу та поведінку ув'язненого, а також небезпеку, якщо така є, яку він може становити для суспільства,

- сімейне та соціальне положення ув'язненого, яке могло змінитись під час відбування ним покарання,

- мету відпустки, її тривалість та умови;

3. надавати тюремну відпустку якомога швидше та якомога частіше, беручи до уваги зазначені вище фактори;

4. надавати тюремну відпустку не лише ув'язненим, що знаходяться в установах відкритого типу, але також і ув'язненим, що знаходяться в установах закритого типу, за умови, що це не є несумісним з міркуваннями громадської безпеки;

...

9. якомога детальніше інформувати ув'язненого про причини відмови в наданні тюремної відпустки;

10. забезпечити засоби перегляду відмови в наданні відпустки; ...».

B. Рекомендація Rec(2003)23 Комітету Міністрів державам-учасницям «Про організацію тюремними адміністраціями відбуття ув'язненими довічного та тривалих строків ув'язнення» (ухвалена 9 жовтня 2003 року)

60. Відповідні положення цієї рекомендації передбачають наступне:

«Комітет Міністрів згідно з положеннями статті 15.b Статуту Ради Європи,

РІШЕННЯ У СПРАВІ «BOULOIS ПРОТИ ЛЮКСЕМБУРГУ»

Беручи до уваги важливість принципів, що містяться ... зокрема, [в]:

- Рекомендації № R (82) 16 «Про надання тюремних відпусток»; ...

...

1. Відповідно до цілей цієї рекомендації, ... відбування ув'язненим тривалого строку ув'язнення означає строк покарання або покарань, який в цілому складає п'ять або більше років.

...

2. Мета організації відбуття покарання ... ув'язненими, засудженими до тривалих термінів ув'язнення, повинна полягати в:

...

- розширенні та поліпшенні можливостей для таких ув'язнених успішного повернення до суспільства та в приведенні до законослухняного життя після їхнього звільнення.

...

23 b. Особливих зусиль слід докладати для забезпечення можливості надання різних форм тюремної відпустки - за необхідності під конвоєм - з урахуванням принципів, викладених у Рекомендації № R (82) 16 «Про надання тюремних відпусток».

...».

С. Рекомендація Rec(2006)2 Комітету Міністрів державам-учасницям «Про Європейські пенітенціарні правила» (ухвалена 11 січня 2006 року)

61. Ця рекомендація передбачає, зокрема:

«Комітет Міністрів згідно з положеннями статті 15.b Статуту Ради Європи,

...

Наголошуючи, що застосування вироків про позбавлення волі та поведження з ув'язненими потребують дотримання вимог безпеки та дисципліни при одночасному впровадженні для ув'язнених відповідних програм, таким чином готуючи їх до повернення в суспільство;

...

Ще раз схвалюючи стандарти, які містяться в рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи, ... зокрема ... в Рекомендації Rec(2003)23 «Про організацію тюремними адміністраціями відбуття ув'язненими довічного та тривалих строків ув'язнення»;

...

103.2 Якомога швидше після такого надходження на засуджених ув'язнених заводяться особисті справи, на кожного з них складається план відбування покарання та стратегія підготовки до звільнення.

3. Потрібно заохочувати участь засуджених ув'язнених у складанні своїх індивідуальних планів відбування покарання.

4. Наскільки це практично можливо, такі плани повинні охоплювати ... підготовку до звільнення.

...

103.6 У якості невід'ємного елементу загального режиму для засуджених ув'язнених повинна передбачатися система тюремних відпусток.

...

107.1 Засуджені ув'язнені повинні заздалегідь до свого звільнення отримувати допомогу через спеціальні програми та процедури, які надають їм можливість перейти від життя в пенітенціарній установі до законослухняного життя в суспільстві.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «VOULOIS ПРОТИ ЛЮКСЕМБУРГУ»

107.2 Щодо ув'язнених, засуджених до тривалих строків ув'язнення, необхідно вживати заходи з поступового повернення до життя на волі.

...»

ПРАВО

СТВЕРДЖУВНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 6 § 1 КОНВЕНЦІЇ

62. Заявник стверджував, що його було позбавлено права на справедливий суд, а також права на доступ до суду у зв'язку з відмовою в задоволенні його клопотань про надання тюремних відпусток. Він стверджував, що було порушено статтю 6 § 1 Конвенції, відповідні положення якої передбачають:

«Кожен має право на ... розгляд його справи ... судом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення».

А. Рішення Палати

63. У своєму рішенні від 14 грудня 2010 року Палата дійшла висновку, що стаття 6 Конвенції не застосовується у своєму кримінальному аспекті. Водночас вона постановила, що скарга заявника була сумісною *ratione materiae* з положеннями Конвенції в тій частині, що стосувалась цивільного аспекту статті 6. На думку Палати, заявник міг обґрунтовано стверджувати, що як ув'язнений він мав право на отримання тюремної відпустки, щойно він виконав усі вимоги, встановлені законодавством. Палата також зазначила, що обмеження права на доступ до суду, яке, за словами заявника, мало місце в контексті його клопотань про надання тюремних відпусток, стосувалось низки прав ув'язнених, які Рада Європи визнала в Європейських пенітенціарних правилах, ухвалених Комітетом Міністрів та роз'яснених в трьох рекомендаціях. Тому Палата дійшла висновку, що можна було говорити про існування спору стосовно «прав» у розумінні статті 6 § 1. Що стосується питання про те, чи були дані права «цивільними», вона зазначила, що провадження, які стосувались різних клопотань заявника про надання тюремних відпусток, піднімали питання його зацікавленості в реорганізації свого професійного та суспільного життя після звільнення із в'язниці. На думку Палати, клопотання заявника про надання тюремних відпусток були обумовлені його бажанням пройти курси з метою отримання дипломів по бухгалтерського обліку та обчислювальній техніці та владнання певних адміністративних формальностей у своєму банку та в різних установах (у тому числі поновлення своїх водійських прав та консульської облікової картки). Палата дійшла висновку, що стверджувані заявником обмеження, окрім фінансових наслідків, також були пов'язані з його особистими правами в силу значущості його зацікавленості в реінтеграції в суспільство. Вона висловила думку, що соціальна реабілітація заявника мала вирішальне значення для захисту його права жити приватним життям та розвивати свою соціальну ідентичність. Тому вона зробила висновок, що відповідні провадження стосувались цивільного права.

64. Палата встановила, що мало місце порушення статті 6 Конвенції, оскільки Тюремна рада не задовольняла вимогам «суду» в розумінні статті 6 § 1 Конвенції, та тому що відсутність будь-якого рішення по суті звела нанівець сенс перегляду рішень Тюремної ради адміністративними судами.

В. Доводи сторін

1. Уряд

(а) Застосовність статті 6 Конвенції

65. Уряд стверджував, що стаття 6 Конвенції не застосовується в цій справі.

66. Посилаючись на принципи, встановлені в практиці Суду в цій сфері, він стверджував, що заявник не мав «права» в розумінні статті 6 § 1 Конвенції.

67. На думку уряду, з формулювання національного законодавства було очевидним те, що надання тюремних відпусток було не більш ніж *привілеєм*, на який автоматичного права не існувало.

68. У своєму рішенні від 9 лютого 2000 року апеляційний суд непрямо вирішив питання про характер рішень, що стосуються надання тюремних відпусток. Дана справа стосувалася питання відповідальності держави за шкоду, спричинену ув'язненим під час перебування в тюремній відпустці. Апеляційний суд, зокрема, зазначив, що законодавець, передбачивши для ув'язнених *можливе* право на певні привілеї, які сприяють підтримці їхніх сімейних уз та підготовці до реінтеграції в суспільство, створив особливий ризик для третіх сторін, що призводив до виникнення зобов'язання з боку держави щодо відшкодування збитків.

69. Крім того, Тюремна рада користувалась у цьому питанні повною свободою розсуду. Законодавець не поклав на неї абсолютний обов'язок щодо надання тюремної відпустки: навіть якщо припустити, що різні критерії, передбачені статтею 7 Закону 1986 року, були виконані, Тюремна рада мала повну свободу розсуду у вирішенні того, чи заслуговувала певна особа на привілей. З цього уряд зробив висновок, що Палата помилилася, встановивши, що заявник міг заявляти про своє право на тюремну відпустку, щойно він задовольнив критерії. Він висловив думку, що навіть за таких обставин законодавство надавало право членам Тюремної ради відхилити клопотання. Кожна справа розглядалася з посиланням на природу та обставини скоєного злочину, а також на особу ув'язненого.

70. Уряд додав, що Палата помилково зробила висновок про те, що заявник мав права на підставі Європейських пенітенціарних правил, ухвалених Комітетом Міністрів. Відповідні рекомендації встановлювали керівні принципи для держав-учасниць з метою узгодження діючих положень і, як такі, не були джерелом національного або міжнародного права. Вони надавали державам-учасницям широку свободу розсуду в питанні надання тюремних відпусток, і їхньою метою не було створення абсолютного права на тюремну відпустку без застосування певних умов кожного разу, коли ув'язнений подає клопотання про її надання. На думку уряду, хоча від держав-учасниць вимагається передбачити у своїх національних законодавствах положення про реінтеграцію ув'язнених, вони самі вирішують, яким чином це зробити.

71. Крім того, уряд заперечував твердження, що «право», про яке говорив заявник, було в будь-якому сенсі «цивільним» правом.

72. На його думку, Палата цілком справедливо не взяла до уваги сімейні обставини, на які посилався заявник, оскільки його клопотання про надання тюремних відпусток не були обумовлені бажанням бачити своїх дітей. Також заявник не міг стверджувати, що відхилення його клопотань про надання тюремних відпусток стало перешкодою в його реінтеграції в суспільство після звільнення, оскільки система в Люксембурзі надає ув'язненим широкий спектр можливостей у цій сфері, включаючи консультації психолога та навчання, якими заявник міг скористатися.

73. Наостанок уряд стверджував, що справа «*Enea проти Італії*» ([ВП], № 74912/01, рішення від 17 вересня 2009 року) відрізняється від даної справи, в якій заявник відбував покарання у звичайному режимі та був підданий лише тим обмеженням, які є властивими для будь-якого вироку, пов'язаного з позбавленням волі.

(b) Суть справи

74. На думку уряду, Тюремна рада задовольнила вимоги статті 6 § 1 Конвенції як з точки зору незалежності, так і неупередженості. Ані створення такого органу, ані той факт, що адміністративні суди встановили, що не мають юрисдикції розглядати заяву, подану заявником, не порушили самої суті будь-якого права, яке він міг мати. Тюремна рада приймала рішення про відхилення або задоволення клопотань на підставі об'єктивних факторів та з відповідною аргументацією, а ув'язнені могли подавати стільки клопотань про надання тюремної відпустки, скільки вони хотіли.

2. Заявник

(a) Застосовність статті 6 Конвенції

75. Заявник стверджував, що він має «право» в розумінні статті 6 Конвенції.

76. Він зазначив, що тюремна відпустка автоматично не надається лише тому, що було дотримано об'єктивних критеріїв, передбачених статтями 7 та 8 Закону 1986 року, оскільки стаття 13 вимагає, що необхідно враховувати також особу ув'язненого, його прогрес у відбуванні покарання та ризик рецидиву. Оскільки мінімальний «каральний» строк - іншими словами, строк, протягом якого заявник повинен був залишатися в ув'язненні без права на звільнення - закінчився по завершенні однієї третини строку покарання (стаття 8), то з того моменту він міг заявляти про своє право на надання тюремної відпустки, хоча Тюремна рада все ще могла дійти висновку, що критерії, передбачені статтею 13, не були виконані. Хоча уряд і правильно в контексті статті 13 кваліфікував рішення Тюремної ради як «дискреційні», існування цього повноваження, яке є законним по відношенню до виконання вироків, цілком узгоджується з принципом верховенства права за умови, що його можна переглянути. Однак якщо такого перегляду немає, повноваження стає свавільним. Заявник зробив висновок, що як тільки він виконав умови, передбачені статтями 7 та 8 Закону 1986 року, він принаймні на обґрунтованих підставах мав право на розгляд свого клопотання про надання тюремної відпустки в світлі суб'єктивних критеріїв, передбачених статтею 13 Закону. Тому дискреційні повноваження Тюремної ради жодним чином не виключали кваліфікації даного заходу в якості «права» (заявник послався, з відповідними змінами, на справу «*H. проти Бельгії*», рішення від 30 листопада 1987 року, § 43, Series A no. 127).

77. На підтримку цього твердження заявник навів той факт, що голова колегії адвокатів надав йому юридичну допомогу в провадженні в Тюремній раді та в адміністративних судах (він послався, з відповідними змінами, на справу «*Z. та інші проти Сполученого Королівства*» ([ВП], № 29392/95, § 89, ECHR 2001-V), а також той факт, що представник уряду беззастережно погодився на те, щоб обговорити суть справи, поданої до адміністративного суду. Він додав, що омбудсмен при обґрунтуванні пропозиції щодо створення інституту пенітенціарного судді вочевидь визнав право на тюремну відпустку. Заявник також процитував уривки з підготовчих матеріалів до Закону 1986 року, які ставили наголос на покараннях, які підготовлювали ув'язнених до майбутнього життя поза межами в'язниці в тих випадках, коли повернення до суспільства було можливим.

78. Заявник додав, що тюремна відпустка також є правом в Люксембурзі, оскільки вона є заходом, що відображає принцип міжнародного права, широко визнаного державами-учасниками Ради Європи та навіть Організацією Об'єднаних Націй. На його думку, Палата правильно послалася на рішення Суду у справі «*Enea проти Італії*» (див. вище) як на підтвердження визнання «права» за національним законодавством. Це рішення посилялося на рекомендації Комітету Міністрів, які хоч і не є зобов'язальними, але визначають перелік прав ув'язнених, які визнають держави-учасниці.

79. Крім того, заявник стверджував, що його право було «цивільним» правом. Він піддав критиці той факт, що його було позбавлено будь-яких перспектив реінтеграції на п'ять років, протягом яких його клопотання про надання тюремних відпусток відхилялись. Він підкреслив, що тюремні відпустки повинні заохочувати та підтримувати зусилля засуджених, яких тимчасово ізолювали від суспільства, з повернення до нього.

(b) Суть справи

80. На думку заявника, він не отримав жодної з гарантій статті 6 Конвенції ані в Тюремній раді, ані в адміністративних судах. Зокрема, він поставив під сумнів незалежність та неупередженість Тюремної ради, до складу якої увійшли два співробітники прокуратури. Він підкреслив той факт, що представник генерального прокурора, відповідальний за виконання покарань, який входив до складу Тюремної ради, яка відхилила його перші два клопотання про надання тюремної відпустки, був тією ж самою особою, яка в якості генерального адвоката, що виконує функції державного обвинувачення, вимагала його засудження в апеляційному суді. З процесуальної точки зору заявник скаржився на повну відсутність судових слухань та дебатів.

С. Оцінка Великої палати

1. Застосовність статті 6 Конвенції

81. На думку Суду, попереднє заперечення уряду про те, що стаття 6 Конвенції не застосовується, настільки тісно пов'язане із суттю скарги заявника, що його необхідно приєднати до розгляду справи по суті.

2. Суть справи

(a) Загальні міркування

82. Суд знову підтверджує свою усталену практику щодо того, що ув'язнені в цілому продовжують користуватися всіма основними правами та свободами, гарантованими Конвенцією, за винятком права на свободу, оскільки позбавлення волі, застосоване на законній підставі, чітко підпадає під сферу застосування статті 5 Конвенції. Аргумент про те, що ув'язнений повинен бути позбавлений цих прав та свобод лише тому, що він має статус ув'язненої за вироком суду особи, є немислимим (див. справи «*Hirst проти Сполученого Королівства*» (№ 2) [ВП], № 74025/01, §§ 69-70, ECHR 2005-IX; «*Dickson проти Сполученого Королівства*» [ВП], № 44362/04, § 67, ECHR 2007-B; та «*Stummer проти Австрії*» [ВП], № 37452/02, § 99, рішення від 7 липня 2011 року).

83. Суд також мав нагоду визнати законну мету політики прогресивної соціальної реінтеграції осіб, засуджених до позбавлення волі (див. справи «*Mastromatteo проти Італії*» [ВП], № 37703/97, § 72, ECHR 2002-VIII; «*Maiorano та інші проти Італії*», № 28634/06, § 108, рішення від 15 грудня 2009 року; та «*Schemkamper проти Франції*», № 75833/01, § 31, рішення від 18 жовтня 2005 року).

84. У цій справі Суд зазначає, що заявник посилався на статтю 6 Конвенції у своїй скарзі про відхилення його клопотань про надання тюремних відпусток. Тому перша задача Суду полягає у вирішенні питання про те, чи є скарга заявника сумісною *ratione materiae* зі статтею 6.

85. Як і Палата, Велика палата вважає, що стаття 6 § 1 Конвенції не застосовується в своєму кримінальному аспекті, оскільки провадження, що стосуються пенітенціарної системи, в принципі не стосуються встановлення «кримінального обвинувачення» (див. згадану вище справу «*Enea*», § 97).

86. Тому Суд повинен розглянути питання про те, чи мав заявник «цивільне право», для того, щоб встановити, чи застосовувались процесуальні гарантії, передбачені статтею 6 § 1 Конвенції, до провадження, які стосувались його клопотань про надання тюремних відпусток.

87. Згідно з усталеною практикою Суду розгляд клопотань про тимчасове звільнення або питань щодо способу виконання покарання, пов'язаного з позбавленням волі, не підпадає під сферу застосування статті 6 § 1 (див. справи «*Neumeister проти Австрії*», рішення від 27 червня 1968 року, §§ 22 та 23, Series A no. 8; «*Lorsé та інші проти Нідерландів*», № 52750/99, ухвала щодо прийнятності від 28 серпня 2001 року; та «*Montcornet de Caumont проти Франції*» (прийнятність), № 59290/00, ECHR 2003-VII).

88. Дійсно, нещодавно Суд дійшов висновку про застосування «цивільного» права по відношенню, наприклад, до відвідування сім'ї або листування (див. справи «*Enea*», згадана вище, § 119, та «*Ganci проти Італії*», № 41576/98, §§ 20-26, ECHR 2003-XI). Проте, на думку Суду, ця судова практика не стосується ситуації, що розглядається в даній справі.

89. Для того, щоб встановити, чи застосовувався в даній справі цивільний аспект статті 6 § 1 Конвенції до клопотань заявника про надання тюремних відпусток, слід спочатку визнати, чи мав він «право» в розумінні цього положення.

(b) Існування «права»

(i) Узагальнення практики Суду

90. Суд повторює, що для того, щоб застосовувався «цивільний» аспект статті 6 § 1, має існувати спір (у французькій редакції Конвенції - «*contestation*») про «право», про яке можна говорити, принаймні на обґрунтованих підставах, що воно визнане в національному законодавстві, незалежно від того, чи передбачене воно Конвенцією. Спір має бути справжнім та серйозним; він може стосуватись не лише фактичного існування права, але й його меж та способу його здійснення; нарешті, результат провадження повинен безпосередньо мати вирішальне значення для даного права, а лише незначний зв'язок або віддалені наслідки не є достатніми для того, щоб стаття 6 § 1 застосовувалась (див., серед інших джерел, справу «*Micallef проти Мальти*» [ВП], № 17056/06, § 74, рішення від 15 жовтня 2009 року).

91. Стаття 6 § 1 не гарантує будь-якого конкретного змісту (цивільних) «прав та обов'язків» в матеріальному праві держав-учасниць: Суд не може створити шляхом тлумачення статті 6 § 1 матеріальне право, яке не має правової підстави у відповідній державі (див., наприклад, справи «*Fayed проти Сполученого Королівства*», рішення від 21 вересня 1994 року, § 65, Series A no. 294-B, та «*Roche проти Сполученого Королівства*» [ВП], № 32555/96, § 119, ECHR 2005-X). Відправною точкою повинні стати положення відповідного національного законодавства та їхнє тлумачення національними судами (див. справи «*Masson та Van Zon проти Нідерландів*», рішення від 28 вересня 1995 року, § 49, Series A no. 327-A, та «*Roche*», згадана вище, § 120). Щоб прийняти рішення,

відмінне від висновків вищих національних судів, та встановити, всупереч таким висновкам, що вірогідно існувало право, визнане національним законодавством, цей Суд повинен мати вагомі аргументи (там само).

92. При здійсненні цієї оцінки необхідно вийти за межі видимості та використаних формулювань і зосередитися на реаліях ситуації (див. справи «*Van Droogenbroeck проти Бельгії*», рішення від 24 червня 1982 року, § 38, Series A no. 50, та «*Roche*», згадана вище, § 121).

93. Питання про те, чи мали органи влади свободу розсуду в прийнятті рішення про застосування заходу, про який клопоче певний заявник, може бути взяте до уваги та може навіть стати вирішальним. Так, у справі «*Masson та Van Zon*» (див. вище, § 51) Суд дійшов висновку, що права не існувало, тоді як у справі «*Szűcs проти Австрії*» (рішення від 24 листопада 1997 року, § 33, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VII) він визнав, що право існувало. Тим не менш, Суд мав можливість зазначити, що сам факт, що формулювання правового положення надає певну свободу дій, сам по собі не виключає існування права (див. справи «*Camps проти Франції*», № 42401/98, ухвала щодо прийнятності від 23 листопада 1999 року, та «*Ellès та інші проти Швейцарії*», № 12573/06, § 16, рішення від 16 грудня 2010 року).

94. Інші критерії, які Суд може взяти до уваги, включають визнання національними судами стверджуваного права у схожих ситуаціях або той факт, що останні розглянули клопотання заявника по суті (див. справу «*Vilho Eskelinen та інші проти Фінляндії*» [ВП], № 63235/00, § 41, ECHR 2007-II).

(ii) Застосування цих засад до даної справи

95. Насамперед Суд зазначає, що в даній справі існував «спір» про саме існування права на тюремну відпустку, про яке стверджував заявник.

96. Що стосується питання про те, чи можна стверджувати, принаймні на обґрунтованих підставах, що таке «право» визнане національним законодавством, Суд зазначає, що стаття 6 Закону 1986 року визначає тюремну відпустку як дозвіл залишити в'язницю або на частину одного дня, або строком до 24 годин. Стаття 7 зазначає, що це є «привілеєм», який за певних обставин «може надаватись» ув'язненим (див. вище, пункти 47-49).

97. Поняття «привілею» може мати різні значення в різних контекстах; воно може посилатись або на пільгу, яку органи влади можуть на свій розсуд надати або не надати, або на заходи, які органи влади зобов'язані застосувати, щойно відповідна особа виконає певні вимоги.

98. У цій справі Суд вважає, що термін «привілей», як він був сформульований законодавцем, слід проаналізувати в поєднанні з фразою «може надаватись» та у світлі коментарів, що супроводжували відповідний законопроект, відповідно до яких застосування заходів, що стосуються способів виконання покарання, «в жодному разі не є автоматичним і в кінцевому рахунку залишається на розсуді пенітенціарного органу» (див. вище, пункт 49). Таким чином, законодавець мав чіткий намір передбачити пільгу, щодо якої не існувало будь-якого засобу правового захисту. На відміну від справи «*Eneaa*» (див. вище), яка стосувалась обмеження існуючих меж прав, дана справа стосується бонусу, створеного в якості стимулу для ув'язнених.

99. Крім того, обидві сторони погодились, що навіть у тих випадках, в яких були виконані різні критерії, встановлені статтею 7 Закону 1986 року, Тюремна рада користується певною свободою розсуду у вирішенні питання про те, чи заслуговує відповідний ув'язнений надання даного привілею. Як видно з інформації, наданої Суду, Закон 1986 року та Великогерцогський наказ від 19 січня 1989 року заклали механізми, що

регулюють тюремні відпустки, та обставини, за яких, якщо це необхідно, вони можуть бути надані. Опираючись саме на цю правову базу, Тюремна рада кожного разу, коли до неї подається клопотання, розглядає доповідь, підготовлену комітетом («керівний комітет») щодо конкретного ув'язненого. Рада бере до уваги особу ув'язненого, його прогрес у відбуванні покарання та ризик рецидиву, для того, щоб встановити, чи можна йому надавати тюремну відпустку. Статистичні дані, надані урядом (див. вище, пункти 54-58), підтверджують дискреційний характер повноважень компетентних органів. Звідси випливає, що ув'язнені в Люксембурзі не мають права на отримання тюремної відпустки, навіть якщо вони формально виконали необхідні вимоги.

100. Що стосується питання про тлумачення законодавства національними судами, Суд зазначає, що адміністративні суди встановили, що не мають юрисдикції розглядати заяву про судовий перегляд, подану заявником. Вони дійшли висновку, що оскільки вони змінювали спосіб відбування покарання, призначеного судами загальної юрисдикції, рішення, які оскаржував заявник, мали судовий, а не адміністративний характер. Сторони не надали будь-якого іншого судового або адміністративного рішення, в якому була б розглянута скарга проти рішення про відмову в наданні тюремної відпустки (див., навпаки, згадану вище справу «*Vilho Eskelinen та інші*», § 41, та справу «*Rotaru проти Румунії*» [ВП], № 28341/95, § 78, ECHR 2000-V). Суд зазначає, що жодних підстав для того, щоб застосовувати до цієї справи висновки, зроблені ним у справі «*Enea*» (див. вище), немає. Тоді як Конституційний суд Італії встановив, що статті 35 та 69 Закону «Про тюремну адміністрацію» не відповідали Конституції, оскільки вони не передбачали можливості судового перегляду рішень, які можуть призвести до порушення прав ув'язнених, сторони в даній справі не надали жодних рішень судового органу Люксембургу з подібними висновками (див., навпаки, згадану вище справу «*Enea*», § 100).

101. Таким чином, з формулювання законодавства Люксембургу та з наданих прикладів практики щодо застосування тюремних відпусток вбачається, що заявник не міг обґрунтовано стверджувати, що він мав «право», визнане в національній правовій системі.

102. Крім того, слід зазначити, що хоча Суд і визнав законну мету політики прогресивної соціальної реінтеграції осіб, засуджених до позбавлення волі (див. вище, пункт 83), ані Конвенція, ані Протоколи до неї чітко не передбачають права на тюремну відпустку. Суд також зазначає, що право на тюремну відпустку подібним чином не визнане як таке жодним з принципів міжнародного права, в яких заявник намагається знайти підтримку. Нарешті, серед держав-учасниць не існує єдиної думки щодо статусу тюремної відпустки та умов її надання. У деяких державах орган, відповідальний за прийняття рішень, зобов'язаний надати відпустку, як тільки були задоволені вимоги, передбачені законодавством, тоді як в інших державах він користується повною свободою розсуду в цьому питанні. Так само, не всі держави передбачають можливості оскарження рішень про відмову в наданні тюремної відпустки. Тому і в цьому відношенні ця справа відрізняється від справи «*Enea*» (див. вище).

103. У будь-якому разі Суд відзначає, що органи влади Люксембургу, які є далеко не байдужими до питання реінтеграції ув'язнених, на додаток до тюремної відпустки забезпечують й інші засоби досягнення цієї мети. Законодавство Люксембургу базується, серед інших джерел, на Рекомендації Комітету Міністрів «Про тюремну відпустку», яка хоч і закликає до забезпечення «засобів перегляду відмови в наданні відпустки», також перераховує різні фактори, які національні органи влади можуть брати до уваги при наданні тюремної відпустки (див. вище, пункт 59). Крім того, на додаток до «системи тюремних відпусток в якості невід'ємної частини загального режиму для засуджених ув'язнених» було введено в дію програми, які надавали останнім можливість «перейти від життя в пенітенціарній установі до законслухняного життя в суспільстві» (див. вище,

пункт 61). Нарешті, Суд із зацікавленістю відзначає законодавчу реформу системи виконання покарань, яка наразі проводиться (див. вище, пункт 53).

104. З урахуванням усіх викладених вище міркувань Суд не може вважати, що скарги заявника стосувалися «права», визнаного законодавством Люксембургу або Конвенцією. Тому, подібно до уряду, він доходить висновку, що стаття 6 Конвенції не застосовується.

105. Звідси випливає, що попереднє заперечення уряду слід задовольнити. Відповідно, порушення статті 6 не було.

НА ПІДСТАВІ ВИКЛАДЕНОГО СУД:

1. *Приєднує до суті* одностайно попереднє заперечення уряду;
2. *Постановляє* п'ятнадцятьма голосами проти двох, що стаття 6 Конвенції не застосовується;
3. *Постановляє* п'ятнадцятьма голосами проти двох, що, відповідно, порушення статті 6 § 1 Конвенції не було.

Учинено англійською та французькою мовами та оголошено на відкритому слуханні в Палаці прав людини у Страсбурзі 3 квітня 2012 року.

Венсан Берже
Юрисконсульт

Ніколас Братца
Голова

Згідно зі статтею 45 § 2 Конвенції та правилом 74 § 2 Регламенту Суду до рішення було надано спільну неспівпадаючу думку суддів Тюлькенс та Юдківської.

Н.Б.
В.Б.

Неспівпадаюча думка не перекладалась, однак її викладено англійською та французькою мовами в офіційних мовних версіях рішення, яке можна знайти в базі рішень Суду HUDOC.

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2013.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду; також Суд не несе жодної відповідальності за його якість. Його можна завантажити з бази рішень Європейського суду з прав людини HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-яких інших баз даних, в яких Суд його також розмістив. Його можна відтворювати в некомерційних цілях за умови, що будуть зазначені повна назва справи та посилання

РІШЕННЯ У СПРАВІ «VOULOIS ПРОТИ ЛЮКСЕМБУРГУ»

на авторське право і Цільовий фонд «Права людини». Для використання будь-якої частини цього перекладу в комерційних цілях слід звертатися за наступною адресою: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.